

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Dilfuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
“Qurilish jarayonlari texnologiyasi” fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Saida Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlrat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi “muhosaba” va “tafakkur” amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati.....	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehriining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы.....	211
Сулейманова Нилуфар Камилловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarini shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati.....	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati.....	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'ribojevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafuz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari.....	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish.....	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадирова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	

TALABALARDA KOOPERATIV TA'LIM ASOSIDA MOTIVATSIYANI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Sitora Toshmatova

Alfraganus universiteti katta o'qituvchisi,
 ChDPU mustaqil tadqiqotchisi

ORCID – 0009-0000-4049-0815

Annotatsiya: Ingliz tili global kommunikatsiya va bilim almashuvi uchun muhim vosita hisoblanadi. Bugungi kunda ingliz tilini bilish nafaqat akademik muvaffaqiyat, balki professional faoliyatda ham katta ahamiyatga ega. Talabalar o'qish jarayonida tilni faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy jihatdan ham o'rganishlari zarur. Kooperativ ta'lim metodlari bu jarayonda talabalarga bir-birlaridan o'rganishga, fikr almashishga va o'zaro yordam ko'rsatishga imkon yaratadi. Ushbu maqolada kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish metodikasi tahlil qilinadi, chunki bu metodlar talabalar o'rtasida muloqotni faollashtiradi va ularning o'zaro hamkorligini kuchaytiradi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, metodika, pedagogik yondashuv, kooperativ ta'lim, motivatsiya, hamkorlik.

Abstract: English is a vital tool for global communication and knowledge exchange. Today, proficiency in English is essential not only for academic success but also for professional development. During their studies, students need to learn the language not only theoretically but also practically. Cooperative learning methods enable students to learn from each other, exchange ideas, and provide mutual support. This article analyzes the methodology of motivation development based on cooperative learning, as these methods enhance communication among students and strengthen their collaboration.

Key words: English language, methodology, pedagogical approach, cooperative learning, motivation, collaboration.

Аннотация: Английский язык является важным инструментом международного общения и обмена знаниями. В настоящее время знание английского языка имеет большое значение не только для академической успеваемости, но и для профессиональной деятельности. Студентам необходимо изучать язык не только теоретически, но и практически в процессе обучения. Методы кооперативного обучения позволяют студентам учиться друг у друга, обмениваться идеями и оказывать взаимопомощь. В данной статье анализируется методика развития мотивации на основе кооперативного обучения, поскольку эти методы активизируют коммуникацию между студентами и укрепляют их сотрудничество.

Ключевые слова: английский язык, методика, педагогический подход, кооперативное обучение, мотивация, сотрудничество.

KIRISH

Kooperativ ta'lim – bu talabalar o'rtasida hamkorlik va muloqotni rag'batlantiradigan pedagogik yondashuvdir. Bu metodda talabalar birgalikda ishlashadi, bir-birlariga yordam berishadi va o'zaro fikr almashadilar. Kooperativ ta'limning asosiy tamoyillari orasida tenglik, javobgarlik va o'zaro qo'llab-quvvatlash mavjud. Mavzuning dolzarbligi shundaki, o'qish jarayonida kooperativ ta'lim talabalarga o'zaro fikr almashishga, bir-birlarining fikrlarini tinglashga va turli nuqtai nazarlarni tushunishga imkon beradi. Bu yondashuv talabalarni faollashtiradi, ularning motivatsiyasini oshiradi va o'qish jarayonini qiziqarli qilish ishimizning asosiy maqsad va vazifasidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kooperativ ta'lim orqali talabalar o'zaro tajriba almashadilar, bu esa ularning til ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. O'qish jarayonida birgalikda ishlash orqali talabalar tilni yanada samarali o'zlashtiradilar va o'zaro yordam berish orqali o'z bilimlarini kengaytiradilar.

Ta'limning bu turi bo'yicha o'zbek olimlaridan B. Xodjayev, A. Kaldibekova¹, Q. Inaqov², N. Saidahmedov, O. Abdurahmonov³ kabilar samarali ishlar olib borishgan. Bu borada xorijiy olimlardan D. Jonson, T. Jonson⁴, S. Kagan⁵, E. Cohen⁶, E. Slavin⁷, L. Vigotskiy⁸ kabilarni yetakchilardan deb aytish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kooperativ ta'limni talabalarda motivatsiyani oshirish bo'yicha qo'llash uchun, avvalo, bu ta'lim turining tamoyillari nimalar asosiga qurilgani, uni qo'llashning samarali jihatlarini tushunish zarur. Kooperativ ta'lim asosiy beshta tamoyil asosiga qurilgan bo'lib, bular – tenglik, javobgarlik, o'zaro qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish va o'z-o'zini baholash hisoblanadi.

Kooperativ ta'lim jarayonida talabalar o'rtasida ijtimoiy interaktsiya kuchayadi, bu esa ularning muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi va o'qish jarayonida ijobiy muhit yaratadi. Vanihoyat, eng muhimi – o'zaro yordam berish va guruhda ishlash orqali talabalar motivatsiyalarini oshirishadi. Ular bir-birlarini qo'llab-quvvatlash orqali o'z maqsadlariga erishishga intilishadi.

Kooperativ ta'limni dars jarayonida bir necha usullar bilan qo'llash mumkin. Guruhli faoliyatlar kooperativ ta'limning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. Ular talabalarni bir-biriga yordam berishga, fikr almashishga va birgalikda muammolarni hal qilishga undaydi. Guruhli faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi quyidagi metodlar mavjud:

1-jadval: Kooperativ ta'limni dars jarayonida qo'llash usullari

№	Kooperativ ta'lim usullari	Bosqichlar	Talabalarning vazifalari
1.	Muammoli vazifalar	Muammo aniqlash	Talabalar muammoni aniqlash va uni tahlil qilish uchun birgalikda ishlaydilar.
		Guruh muhokamalari	Talabalar o'z fikrlarini almashadilar va bir-birlariga yordam beradilar.
		Yechim taklif qilish	Har bir guruh o'z yechimlarini ishlab chiqadi va ularni taqdim etadi.
2.	Loyihalar va topshiriqlar	Loyihani rejalashtirish	Talabalar loyiha maqsadlarini belgilaydilar va reja tuzadilar.
		Amaliy ish	Talabalar loyiha doirasida amaliy ish olib boradilar, bu esa ularning nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash imkonini beradi.
		Natijalarni taqdim etish	Loyiha yakunida talabalar o'z natijalarini taqdim etadilar, bu esa ularning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.
3.	Rolli o'yinlar va simulyatsiyalar	Vaziyatni tanlash	Talabalar real hayotdagi vaziyatlarni tanlaydilar va ularga tayyorlanadilar.
		Rollarni taqsimlash	Har bir talaba muayyan rol ni oladi va o'sha rol doirasida harakat qiladi.
		Tahlil va baholash	O'yin tugagach, talabalar vaziyatni tahlil qiladilar va o'z tajribalarini baholaydilar.
4.	Peer-teaching	O'rganish	Bir talaba boshqa talabaga ma'lum bir mavzuni tushuntiradi yoki o'rgatadi.
		O'zaro baholash	O'qituvchi sifatida faoliyat yuritayotgan talaba o'z do'stining tushunishini baholaydi va kerak bo'lsa, qo'shimcha yordam beradi.
		Tajribalarni almashish	Talabalar bir-birlariga turli yondashuvlar va fikrlarni taklif etadilar.

- Xodjayev B., Kaldibekova A. Kooperativ ta'lim: imkoniyatlari va afzalliklari. Ilmiy xabarnoma. Seriya. Pedagogik tadqiqotlar - Scientific bulletin. Pedagogical Research. 2020.
- Инақов Қ.Қ. Ҳамкорлик педагогикаси асосида таълим-тарбия сифатини такомиллаштириш: педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). ...дисс. – Наманган, 2019.
- Saidahmedov N., Abdurahmonov O. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati va zamonaviy loyihasi. T.: RTM, 1999.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning (2nd ed.). Prentice-Hall, Inc, 1987; Johnson, D. W., & Johnson, R. T. Cooperative Learning and Achievement. In S. Sharan (Ed.), Cooperative Learning: Theory and Research. New York: Praeger. 1990
- Kagan, S. Cooperative Learning. Kagan Publishing, 1994; Kagan, S., & Kagan, M. Kagan Cooperative learning. Kagan Publishing, 2009
- Elizabeth G. Cohen & Rachel A. Lotan. Designing groupwork : strategies for the heterogeneous classroom. Third edition. Teachers College, Columbia University New York and London, 1986
- Robert E. Slavin. Educational Psychology: Theory and Practice, 13th edition Published by Pearson, 2020
- Vygotsky, L. S. Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.

5.	O'zaro baholash va fikr almashish	Baholash mezonlarini belgilash	Talabalar baholash mezonlarini belgilaydilar, bu esa baholash jarayonini shaffof qiladi.
		Fikr almashish	Talabalar bir-birlariga fikr bildirishadi, bu esa ularning tushunishini yanada chuqurlashtiradi.
		O'z-o'zini baholash	Talabalar o'z faoliyatlarini baholaydilar, bu esa ularning o'z-o'zini anglash qobiliyatini oshiradi.

Muammoli vazifalar esa talabalarni muayyan masalalarni hal qilish bilan birgalikda ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va o'qish jarayonida faol ishtirok etishga undaydi.

Loyihalar va topshiriqlar guruhlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish uchun samarali vositadir.

Rolli o'yinlar va simulyatsiyalar talabalarni muayyan vaziyatlarni o'rganishga va ularga tayyorlanishga, bundan tashqari, ularning empatiya, muloqot va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Peer-teaching – bu talabalar bir-birlariga o'rganish jarayonida yordam berish usuli. U talabalarni mas'uliyatli bo'lishga, o'z bilimlarini boshqalar bilan bo'lishishga va yanada chuqurroq tushunishga undaydi.

O'zaro baholash va fikr almashish jarayoni talabalarni o'z bilimlari va ko'nikmalarini baholashga yordam beradi, ularni tanqidiy fikrlashga, o'z bilimlarini baholashga va boshqalar bilan muloqot qilishga undaydi.

Kooperativ ta'lim jarayonida o'qish natijalarini baholash mezonlarining aniq va o'lchovli bo'lishi ham talaba motivatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, ushbu mezonlar aniq va maqsadli bo'lishi zarur. Biz buni hisobga olgan holda, baholash mezonlari talabalarning jarayondagi akademik yutuqlari, guruhda ishlash ko'nikmalari, o'z-o'zini baholash imkoniyati, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi hamda ularning fikri kabi omillarni o'z ichiga olishi zarur, deb bilamiz.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biz tadqiqotlarimiz davomida yuqorida sanab o'tilgan omillarni hisobga olgan holda, talabalar motivatsiyasini oshirish uchun darslarda kooperativ ta'lim usullarini qo'lladik va quyidagi natijalarga erishdik:

1. Kooperativ ta'limda ishtirok etgan talabalar o'z bilim va ko'nikmalarini aniq ko'rsatdilar. Baholash mezonlari ko'rsatganidek, kooperativ faoliyatlar talabalar akademik muvaffaqiyatlarini oshirishga yordam berdi.
2. Talabalar orasida muloqot va hamkorlik ko'nikmalari rivojlandi. Guruh ishlarida faol ishtirok etish orqali talabalar o'zaro fikr almashish va bir-birlariga yordam berish qobiliyatlarini oshirdilar.
3. Talabalar o'z faoliyatlarini baholashda faollik ko'rsatdilar. O'z-o'zini baholash jarayoni talabalarni o'z bilimlarini tahlil qilishga va o'zgarishlar qilishga undadi.
4. Ba'zi guruhlar ichida ijtimoiy munosabatlar murakkab bo'lishi mumkinligi aniqlangan. Bu esa guruh ishining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.
5. Kooperativ faoliyatlar ko'p vaqt talab qilishi sababli, dars rejasini amalga oshirishda qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. **Kooperativ ta'limning turli shakllarini o'rganish.** Kelajakdagi tadqiqotlarda kooperativ ta'limning turli shakllarini (masalan, onlayn, aralash ta'lim) o'rganish va ularning samaradorligini solishtirish foydali bo'ladi.
2. **Guruh dinamikasini chuqurroq o'rganish.** Guruh ichidagi munosabatlar va dinamikani yanada chuqurroq tahlil qilish talabalar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashga yordam beradi. Bu maqsadda sifatli tadqiqotlar o'tkazish tavsiya etiladi.
3. **Baholash metodologiyasini takomillashtirish.** Kooperativ ta'lim jarayonida individual yutuqlarni baholash metodologiyasini takomillashtirish zarur. Bu, talabalar orasida adolatli baholashni ta'minlashga yordam beradi.
4. **Ijtimoiy va emotsional rivojlanishni baholash.** Kelajakdagi tadqiqotlarda talabalar ijtimoiy va emotsional rivojlanishini baholashga e'tibor qaratish muhimdir. Bu jarayon talabalar o'rtasidagi muloqotni yanada rivojlantirish imkoniyatini yaratadi.

- 5. O'qituvchilar tayyorgarligi.** O'qituvchilarning kooperativ ta'limni samarali amalga oshirish uchun tayyorgarligini oshirishga qaratilgan tadqiqotlarni o'tkazish zarur. O'qituvchilarni tayyorlash dasturlarini takomillashtirish kooperativ ta'lim metodlarini samarali qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Ushbu natijalar va tavsiyalar kelajakdagi tadqiqotlar uchun yo'nalishlarni belgilaydi va kooperativ ta'lim jarayonini talabalar motivatsiyasini oshirish jihatidan qo'llash samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cohen, E. G. Restructuring the Classroom: Conditions for Productive Small Groups. *Review of Educational Research*, 64(1), 1994. P. 1–35.
2. Dillenbourg, P. What do you mean by collaborative learning? In P. Dillenbourg (Ed.), *Collaborative Learning: Cognitive and Computational Approaches*. Amsterdam: Elsevier, 1999. P. 1–19.
3. Elizabeth G. Cohen & Rachel A. Lotan. *Designing Groupwork: Strategies for the Heterogeneous Classroom*. Third edition. Teachers College, Columbia University, New York and London, 1986.
4. Gillies, R. M., Boyle, M. Let's Talk: Teacher-Student Interactions and Cooperative Learning. *International Journal of Educational Psychology*, 1(3), 2010. P. 230–252.
5. Hattie, J., Timperley, H. The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 2007. P. 81–112.
6. Johnson, D. W., Johnson, R. T. An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. *Educational Psychologist*, 44(2), 2009. P. 95–105.
7. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. *Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning* (2nd ed.). Prentice-Hall, Inc., 1987.
8. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. *Cooperative Learning and Achievement*. In S. Sharan (Ed.), *Cooperative Learning: Theory and Research*. New York: Praeger, 1990.
9. Kagan, S. *Cooperative Learning*. Kagan Publishing, 1994.
10. Kagan, S., & Kagan, M. *Kagan Cooperative Learning*. Kagan Publishing, 2009.
11. Slavin, R. E. *Educational Psychology: Theory and Practice*. 13th edition. Pearson, 2020.
12. Saidahmedov, N., Abdurahmonov, O. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati va zamonaviy loyihasi. Toshkent: RTM, 1999.
13. Slavin, R. E. *Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice*. Allyn & Bacon, 1995.
14. Vygotsky, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, 1978.
15. Xodjayev, B., Kaldibekova, A. Kooperativ ta'lim: imkoniyatlari va afzalliklari. Ilmiy xabarnoma. Seriya: Pedagogik tadqiqotlar – Scientific Bulletin. *Pedagogical Research*, 2020.
16. Inaqov, Q. Q. Hamkorlik pedagogikasi asosida ta'lim-tarbiya sifatini takomillashtirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Namangan, 2019.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.